

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025. gada 29. septembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Sandra Kaija, senatori Aija Branta un Aivars Uminskis

rakstveida procesā izskatīja krimināllietu sakarā ar Pierīgas prokuratūras prokurora Dmitrija Smorodina kasācijas protestu, apsūdzētās /Persona A/ aizstāves zvērinātas advokātes Sanitas Slišānes, apsūdzētās /Persona B/ aizstāvja zvērināta advokāta Artūra Zvejsalnieka kasācijas sūdzībām par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 7. februāra lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas rajona tiesas 2023. gada 28. februāra spriedumu

[1.1] /Persona B/, personas kods /personas kods/,

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 275. panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar sabiedrisko darbu uz 130 stundām;

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 275. panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar sabiedrisko darbu uz 130 stundām.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu galīgais sods /Persona B/ noteikts sabiedriskais darbs uz 200 stundām.

Atzīta par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 243. panta piektās daļas par diviem noziedzīgajiem nodarījumiem un attaisnota.

[1.2] /Persona C/, personas kods /personas kods/,

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 275. panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar sabiedrisko darbu uz 120 stundām;

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 275. panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar sabiedrisko darbu uz 120 stundām;

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 275. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar sabiedrisko darbu uz 100 stundām.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu galīgais sods /Persona C/ noteikts sabiedriskais darbs uz 240 stundām.

[1.3] /Persona A/, personas kods /personas kods/,

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 275. panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar sabiedrisko darbu uz 140 stundām;

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 275. panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar sabiedrisko darbu uz 140 stundām;

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 275. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīta ar sabiedrisko darbu uz 120 stundām.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu galīgais sods /Persona A/ noteikts sabiedriskais darbs uz 300 stundām.

[2] Ar Rīgas rajona tiesas 2023. gada 28. februāra spriedumu apsūdzētās /Persona B/, /Persona C/ un /Persona A/ atzītas par vainīgām un sodītas par diviem Krimināllikuma 275. panta otrajā daļā paredzētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem par to, ka viņas personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās viltoja dokumentu, kas piešķir tiesības, kā arī /Persona C/ un /Persona A/ atzītas par vainīgām pēc Krimināllikuma 275. panta pirmās daļas par to, ka izmantoja viltotu dokumentu.

Pirmstiesas kriminālprocesā /Persona B/ celta apsūdzība par diviem noziedzīgajiem nodarījumiem pēc Krimināllikuma 243. panta piektās daļas par apzināti nepatiesas informācijas ievadīšanu automatizētā datu apstrādes sistēmā, kas apstrādā informāciju, kura saistīta ar valsts drošību veselības jomā.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 7. februāra lēmumu, iztiesājot lietu sakarā ar Pierīgas prokuratūras prokurora D. Smorodina apelācijas protestu, apsūdzētās /Persona B/ aizstāvja A. Zvejsalnieka, apsūdzētās /Persona A/ un aizstāves S. Slišānes apelācijas sūdzībām, Rīgas rajona tiesas 2023. gada 28. februāra spriedums atstāts negrozīts.

[4] Par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 7. februāra lēmumu prokurors D. Smorodins iesniedzis kasācijas protestu, kurā minēto lēmumu lūdz atcelt daļā par apsūdzētās /Persona B/ atzīšanu par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 243. panta piektās daļas par 2021. gada jūnijā un septembrī izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, un lietu šajā daļā nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Tiesa pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 128. panta otrās daļas, 129. panta, 511. panta otrās daļas, 512. panta otrās daļas, 525. panta otrās daļas, 564. panta ceturtās daļas pārkāpumus, kas atzīstami par Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē.

Savu lūgumu prokurors pamatojis ar šādiem argumentiem.

[4.1] Apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā Nacionālā veselības dienesta 2022. gada 14. martaatbildē norādītās ziņas, ka Vienotās veselības nozares elektroniskās informācijas sistēmā (turpmāk – E-veselības sistēma) dati tiek ievadīti, vai nu manuāli, vai tiek nodoti no ārstniecības iestādes informācijas sistēmas, izskatāmajā lietā – no SmartMedical.

Lai arī SmartMedical sistēma ir iestādes iekšējai lietošanai paredzēta programmatūra, tomēr tā nodrošina ievadītās informācijas augšupielādi E-veselības sistēmā, kas ir automatizēta datu apstrādes sistēma, kas apstrādā informāciju, kas saistīta ar valsts drošību veselības jomā.

[4.2] Tiesas spriedums ir pretrunīgs, jo, norādot, ka SmartMedical nav valsts informācijas sistēma un neatbilst kritiskās infrastruktūras jēdzienam, tiesa vienlaikus atzinusi, ka no SmartMedical sistēmas dati tiek automātiski pārsūtīti E-veselības sistēmai.

Tiesa nav ņēmusi vērā, ka nav izšķirošas nozīmes kādu programmatūru (jeb sistēmu), kas nodrošina informācijas ievadīšanu (augšupielādi) E-veselības sistēmā, izmantoja /Persona B/. Apsūdzētā /Persona B/, būdama ārstes /Persona D/ palīdzē, tehniski ievadot SmartMedical faktu par vakcināciju, apzinājās savas darbības un ar tām sasniedzamo rezultātu, proti, ka, ievadot informāciju par personas vakcināciju SmartMedical sistēmā, dati tiek

automātiski pārņemti (augšupielādēti) E-veselības sistēmā, kā rezultātā tika ģenerēti vakcinācijas sertifikāti /Persona A/, /Persona C/ un /Persona E/.

Ievērojot minēto, apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi, ka apsūdzētās /Persona B/ darbībās nav Krimināllikuma 243. panta piektajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu sastāva pazīmju.

[5] Par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 7. februāra lēmumu apsūdzētās /Persona B/ aizstāvis A. Zvejsalnieks iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā minēto lēmumu lūdz atcelt daļā par /Persona B/ atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 275. panta otrās daļas (divi noziedzīgie nodarījumi), un lietu šajā daļā nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Savu lūgumu aizstāvis pamatojis ar šādiem argumentiem.

[5.1] Krimināllikuma 275. pants paredz atbildību par dokumenta viltošanu, kā arī par viltota dokumenta, zīmoga vai spiedoga realizēšanu vai izmantošanu, nevis par viltota dokumenta iegūšanu. /Persona B/ apsūdzēta nevis par dokumentaizgataavošanu, bet par iespējas radīšanu iegūt viltotu dokumentu, faktiski par šādu darbību atbalstīšanu. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka tikai persona, kura pieslēdzas sistēmai un iegūst Covid-19 vakcinācijas sertifikātu, izraisa to, ka tas tiek ģenerēts no datu bāzē esošiem datiem. Attiecīgi /Persona C/ un /Persona A/ pieslēdzās sistēmai un ieguva šo sertifikātu. Šādas darbības – viltota vakcinācijas sertifikāta iegūšana – līdz 2021. gada 14. novembrim, kad Krimināllikums tika papildināts ar jaunu Krimināllikuma 275. ²pantu, nebija krimināli sodāmas. Savukārt pārējās apsūdzībā aprakstītās /Persona C/ un /Persona A/ darbības – anketas aizpildīšana – nevar tikt uzskatītas par dokumentu viltošanu. Savukārt /Persona B/ patstāvīgi, /Persona C/ un /Persona A/ nepieslēdzoties sistēmai, kas izraisa sertifikāta ģenerēšanu, nevarēja viltot vakcinācijas sertifikātu. Ievērojot to, ka noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī – 2021. gada jūnijā – /Persona C/ un /Persona A/ darbības, iegūstot vakcinācijas sertifikātu, nebija krimināli sodāmas, /Persona B/ nevarēja izdarīt noziedzīgu nodarījumu grupā ar personām, kuru darbības nav krimināli sodāmas. /Persona B/ nav celta apsūdzība par jebkāda veida piedalīšanos /Persona C/ un /Persona A/ darbībās, izmantojot iegūtos vakcinācijas sertifikātus.

[5.2] No /Persona B/ celtās apsūdzības un tiesas konstatēto noziedzīgā nodarījuma apstākļu apraksta neizriet, ka būtu izgatavots dokuments – viltots Covid-19 vakcinācijas sertifikāts –, bet ir tikai radīta iespēja tādu iegūt. Tādējādi apsūdzībā nav norādīts dokumenta viltošanas pabeigtības brīdis. /Persona B/, /Persona C/ un /Persona A/ apsūdzībā uzrādīto darbību kopums – anketu aizpildīšana un datu ievadīšana informācijas sistēmā – nav pietiekams, lai iegūtu sadarbspējīgu vakcinācijas sertifikātu. To pierāda arī Nacionālā veselības dienesta vēstule, kurā norādīts, ka vakcinācijas sertifikāts tiek ģenerēts pēc tam, kad persona pieslēdzas Covid-19 vietnei. Tādējādi /Persona B/ darbībās nav Krimināllikuma 275. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva.

[6] Par Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 7. februāra lēmumu apsūdzētās /Persona A/ aizstāve S. Slišāne iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz minēto lēmumu atcelt daļā par /Persona A/ atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 275. panta pirmās daļas un otrās daļas (divi noziedzīgie nodarījumi), un lietu šajā daļā nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Savu lūgumu aizstāve pamatojusi ar šādiem argumentiem.

[6.1] Apelācijas instances tiesa ir kļūdaini atzinusi, ka /Persona A/ izdarījusi Krimināllikuma 275. panta pirmajā un otrajā daļā paredzētos noziedzīgos nodarījumus, jo viņas darbībās nav inkriminēto noziedzīgo nodarījumu sastāva.

[6.1.1] Faktiski /Persona A/ inkriminēts, ka viņa aizpildījusi pacienta informatīvo piekrišanu Covid-19 vakcinācijas veikšanai (turpmāk – anketu), kā arī nodevusi /Persona C/ savu un trešo personu aizpildītas anketas. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka anketā persona ar savu parakstu apliecina piekrišanu vakcinācijai, nevis vakcinācijas faktu, tādējādi nekādi nepatiesi dati anketā nav iekļauti. Krimināllikuma 275. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma priekšmets var būt tikai tāds dokuments, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem. Pacienta informatīvā piekrišana Covid-19 vakcinācijas veikšanai nepiešķir nekādas tiesības un nerada pienākumus, līdz ar to nevar tikt uzskatīta par dokumentu Krimināllikuma 275. panta izpratnē. Turklāt apelācijas instances tiesa kļūdaini secinājusi, ka, aizpildot anketu, apsūdzētajai /Persona B/ tika radīta iespēja SmartMedical sistēmā ievadīt datus par

it kā notikušu vakcināciju. /Persona A/ aizpildītajā anketā nebija datu par notikušu vakcināciju. Ievērojot minēto, nav saskatāms cēloniskais sakars starp /Persona A/ aizpildīto anketu un datiem par vakcināciju.

Lietā nav pierādījumu tam, ka vakcinācija /Persona A/ nebija veikta, arī dokumentu, kas saturētu nepatiesu informāciju par vakcinācijas faktu, /Persona A/ nav ne aizpildījusi, ne nodevusi kādām citām personām. Vakcinācijas sertifikātu /Persona A/ ieguvusi, to lejuplādējot no E-veselības sistēmas. Līdz ar to /Persona A/ rīcība, aizpildot anketu, nevar tikt uzskatīta par dokumentu viltošanu Krimināllikuma 275. panta izpratnē. Turklāt tiesa nav ņēmusi vērā, ka kriminālatbildība par viltota sadarbaspējīga vakcinācijas, testēšanas vai pārslimošanas sertifikāta iegūšanu vai glabāšanu paredzēta Krimināllikuma 275.² pantā, kas stāties spēkā tikai 2021. gada 14. novembrī. Pirms tam likumdevējs nebija paredzējis kriminālatbildību par vakcinācijas sertifikāta iegūšanu.

Ievērojot minēto, apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi /Persona A/ par vainīgu Krimināllikuma 275. panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā.

[6.1.2] Apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi /Persona A/ par vainīgu arī Krimināllikuma 275. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.

Situācijā, kad /Persona A/ nav veikusi dokumenta – vakcinācijas sertifikāta – viltošanu, bet lejuplādējusi dokumentu no E-veselības sistēmas, viņa nevar tikt apsūdzēta viltota dokumenta izmantošanā. Turklāt tiesa nav ņēmusi vērā, ka /Persona A/ tiek inkriminēta viltota sertifikāta izmantošana 2021. gada 16. novembrī, savukārt 2021. gada 14. novembrī stājās spēkā Krimināllikuma 275.² pants, kurā ir paredzēta kriminālatbildība tikai par viltota sadarbaspējīga vakcinācijas, testēšanas vai pārslimošanas sertifikāta iegūšanu vai glabāšanu, taču nav paredzēta atbildība par sertifikāta izmantošanu.

Motīvu daļa

[7] Izskatāmajā lietā tiesību jautājums, kas atbilstoši Kriminālprocesa likumā noteiktajai kompetencei izlemjams kasācijas instances tiesā, ir, vai apzināti nepatiesas informācijas ievadīšana SmartMedical sistēmā var veidot Krimināllikuma 243. panta piektajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi.

[7.1] Pirmstiesas kriminālprocesā /Persona B/ celta apsūdzība par diviem noziedzīgajiem nodarījumiem pēc Krimināllikuma 243. panta piektās daļas par apzināti nepatiesas informācijas ievadīšanu automatizētā datu apstrādes sistēmā, kas apstrādā informāciju, kura saistīta ar valsts drošību veselības jomā.

[7.2] Krimināllikuma 243. panta pirmā daļa paredz kriminālatbildību par automatizētā datu apstrādes sistēmā esošās informācijas neatļautu grozīšanu, bojāšanu, iznīcināšanu, pasliktināšanu vai aizklāšanu vai apzināti nepatiesas informācijas ievadīšanu automatizētā datu apstrādes sistēmā, ja ar to radīts būtisks kaitējums.

Automatizēta datu apstrādes sistēma ir ierīce vai ierīču grupa, kurām ir lietotāju pieeja un kas sniedz pakalpojumu, veicot automatizētu datu apstrādi [...] (*Liholaja V. 241. panta komentārs. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 394. lpp.*).

Krimināllikuma 243. panta pirmajā daļā ietvertais noziedzīgais nodarījums [...] ir vērsts pret automatizētās datu apstrādes sistēmas resursu integritāti, proti, pret sistēmas īpašnieka vai likumīgā valdītāja interesi saglabāt informācijas sistēmas resursu veselumu. Noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir automatizētās datu apstrādes sistēmas resursi to kopumā, tostarp tīkli, programmatūra, sistēmbloki, rūteri un citas datu apstrādi nodrošinošas ierīces. Komentējamā panta pirmajā daļā paredzētā nozieguma objektīvo pusi veido arī apzināti nepatiesas informācijas ievadīšana sistēmā, kas var izpausties gan kā jaunas nepatiesas informācijas ievadīšana, gan arī kā nepatiesas informācijas pievienošana sākotnējai informācijai (*Liholaja V. 243. panta komentārs. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 398.-399. lpp.*).

Savukārt Krimināllikuma 243. panta piektā daļa paredz kriminālatbildību par šā panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajām darbībām: 1) ja tās izraisījušas smagas sekas vai 2) ja tās vērstas pret automatizētu datu apstrādes

sistēmu, kas apstrādā informāciju, kura saistīta ar valsts politisko, ekonomisko, militāro, sociālo vai citu drošību, vai 3) par šā panta pirmajā vai otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarījusi organizēta grupa.

Tādējādi, lai konstatētu noziedzīgā nodarījuma sastāvu saskaņā ar Krimināllikuma 243. panta piekto daļu par apzināti nepatiesas informācijas ievadīšanu automatizētā datu apstrādes sistēmā, ir jākonstatē tikai attiecīgā panta pamatsastāvā paredzētās darbības izdarīšana, neprasot kaitīgo seku iestāšanos (formāls sastāvs), ar nosacījumu, ka tā vērsta pret automatizētu datu apstrādes sistēmu, kas apstrādā informāciju, kura saistīta ar valsts politisko, ekonomisko, militāro, sociālo vai citu drošību.

Arī juridiskajā literatūrā ir vērsta uzmanība, ka Krimināllikuma 243. panta piektajā daļā paredzētā nozieguma priekšmets ir automatizētā datu apstrādes sistēma, kas atzīta par valsts informācijas sistēmu (*Liholaja V. 243. panta komentārs. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 398. lpp.*).

Tādējādi, lai konstatētu Krimināllikuma 243. panta piektajā daļā paredzēto noziedzīgā nodarījuma sastāvu, jānoskaidro, vai SmartMedical sistēma ir noziedzīgā nodarījuma priekšmets.

[7.3] Apelācijas instances tiesa pievienojusies pirmās instances tiesas atzinumam, ka E-veselība un SmartMedical sistēma, kurā /Persona B/ vadījsi datus no anketām, ir divas dažādas sistēmas. Tiesa norādījusi, ka SmartMedical sistēma ir iestādes iekšējai lietošanai paredzēta sistēma, kas, pamatojoties uz iestādes noslēgtu līgumu, var būt integrēta vienotajā veselības nozares elektroniskās informācijas sistēmā (E-veselībā), tomēr pati par sevi SmartMedical sistēma neatbilst kritiskās infrastruktūras jēdzienam un nav atzīstama par valsts informācijas sistēmu. Tiesa arī norādījusi, ka saskaņā ar 2002. gada 2. maija Valsts informācijas sistēmu likuma 1. panta 1. punktu, valsts informācijas sistēma ir informācijas sistēma, kuras darbību nodrošina tiešās pārvaldes iestāde, valsts institūcija, kas nav Ministru kabineta padotībā, atvasināta publiska persona vai tās iestāde, tiesu iestāde, prokuratūra, kā arī privātpersona, kurai deleģēts valsts pārvaldes uzdevums, (turpmāk — institūcija) un kura nodrošina valsts pārvaldes funkcijas vai deleģēta valsts pārvaldes uzdevuma izpildei nepieciešamās informācijas ierosināšanu, radīšanu, apkopošanu, uzkrāšanu, apstrādāšanu, izmantošanu un iznīcināšanu. Savukārt atbilstoši Ministru kabineta 2014. gada 11. marta noteikumiem Nr. 134 „Noteikumi par vienoto veselības nozares elektronisko informācijas sistēmu”, lai ārstniecības iestādes iekšējo informācijas sistēmu integrētu vienotajā veselības nozares elektroniskajā informācijas sistēmā (E-veselībā), ārstniecības iestāde ar Nacionālo veselības dienestu, pie noteiktiem nosacījumiem, kas jānodrošina sistēmas lietošanā, slēdz līgumu.

Ievērojot minēto, tiesa attaisnojusi /Persona B/, atzīstot, ka apsūdzētā datus ievadījusi SIA „/Nosaukums/” iekšējā lietošanā esošajā SmartMedical sistēmā.

Vienlaikus tiesa konstatējusi, ka saskaņā ar SIA „/Nosaukums/” 2022. gada 27. decembra atbildi /Persona B/, kas nav ārstniecības persona, 2021. gada jūnijā datus par veikto vakcināciju pret Covid-19 vadījusi SmartMedical sistēmā, reģistrējoties ar ārstes /Persona D/ profilu. Pēc tam dati no SmartMedical programmas tika automātiski aizsūtīti Nacionālā veselības dienesta sistēmai (*lietas 3. sējuma 28. lapa*).

[7.4] Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa, lai arī konstatējusi, ka SmartMedical var būt integrēta E-veselības sistēmā, tai ir lietotāju pieeja un tā sniedz pakalpojumu, veicot automatizētu datu apstrādi, taču nav vērtējusi, vai izskatāmajā gadījumā tā ir daļa no automatizētas datu apstrādes sistēmas, kas apstrādā informāciju, kura saistīta ar valsts drošību veselības jomā.

Automatizēta datu apstrādes sistēma ir ierīce vai ierīču grupa, kurām ir lietotāju pieeja un kas sniedz pakalpojumu, veicot automatizētu datu apstrādi.

[7.5] E-veselības sistēmas darbību regulē Ministru kabineta 2014. gada 11. marta noteikumi Nr. 134 „Noteikumi par vienotās veselības nozares elektroniskās informācijas sistēmu”. Atbilstoši šo noteikumu 11.4. punktam veselības informācijas sistēmai tiešsaistē datus sniedz ārstniecības iestāde, tai skaitā par vakcināciju saskaņā ar 11.4.7. punktu.

Nacionālais veselības dienests 2022. gada 14. marta atbildē norādījis, ka E-veselība ir valsts informācijas sistēma, kuras pārzinis ir Nacionālais veselības dienests. E-veselībā dati var tikt ievadīti manuāli vai nodoti (augšupielādēti) no ārstniecības iestādes informācijas sistēmas. E-veselībā pie vakcinācijas faktu ievades ir automatizēta atsevišķu lauku aizpildīšana, lai mazinātu tehniskās kļūdas, kas saistītas ar datu ievadišanu. E-veselībā nonākušie dati tiek automātiski (bez tiešas personu līdzdalības) apstrādāti ar algoritmiem [...] (*lietas 2. sējuma 128. lapa*).

Senāts atzīst, ja ārstniecības iestādei ir deleģētas pilnvaras veselības informācijas sistēmai sniegt datus, tai skaitā par Covid-19 vakcināciju, tad SmartMedical sistēma ir daļa no valsts informācijas sistēmas šī deleģējuma īstenošanas ietvaros. Līdz ar to, ja persona apzināti ievada nepatiesu informāciju SmartMedical sistēmā, kas automātiski tiek pārsūtīta uz E-veselību, tad šādas darbības ir vērstas pret automatizētu datu apstrādes sistēmu, kas apstrādā informāciju, kura saistīta ar valsts drošību veselības jomā.

[7.6] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, atzīstot par nevainīgu apsūdzēto /Persona B/ pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 243. panta piektās daļas, minētās krimināltiesiskās normas salīdzināšanu ar nodarījuma faktiskajiem apstākļiem, ņemot vērā visus noziedzīga nodarījuma sastāva elementus, arī noziedzīgā nodarījuma priekšmetu, nav veikusi. Minētais ir pamats lēmuma atcelšanai šajā daļā (par diviem noziedzīgajiem nodarījumiem).

[8] Senātam arī jāsniedz atbilde uz tiesību jautājumu, ar kuru brīdi izskatāmajā lietā dokumenta viltošana ir atzīstama par pabeigtu.

[8.1] Krimināllikuma 275. pantā paredzētā nozieguma priekšmets ir dokuments, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem. No objektīvās puses Krimināllikuma 275. pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums raksturojas ar aktīvām darbībām, kas izpaužas arī dokumenta, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem, viltošanā. No subjektīvās puses šajā pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, jo vainīgā persona apzinās, ka veic dokumentu izmantošanu un vēlas to.

[8.2] Dokumenta viltošana ir pabeigta ar viltota dokumenta [...] izgatavošanas vai falsifikācijas brīdi, neatkarīgi no tā, vai persona viltoto dokumentu [...] ir izmantojusi vai realizējusi (formāls sastāvs) (*Hamkova D. 275. panta komentārs. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 538. lpp.*).

[8.3] Dokumentu juridiskā spēka likuma 1. panta pirmā daļa noteic, ka dokuments ir jebkura rakstveida informācija, ko rada jebkurš publisko vai privāto tiesību subjekts, īstenojot iestādes vai amata pilnvaras (piemēram, valsts vai pašvaldības institūcija, privāto tiesību juridiskā persona, fizisko vai juridisko personu apvienība, notārs, tiesu izpildītājs, advokāts), vai fiziskā persona. Savukārt šā panta otrā daļa noteic, ka dokumenta juridiskais spēks nodrošina iespēju izmantot attiecīgo dokumentu tiesību īstenošanai vai likumīgo interešu aizstāvībai. Minētā likuma 2. panta otrā daļa noteic, ka elektronisko dokumentu oriģināliem un to atvasinājumiem piemērojams arī Elektronisko dokumentu likums.

Saskaņā ar Elektronisko dokumentu likuma 3. panta pirmo daļu elektronisko dokumentu aprītē starp valsts un pašvaldību iestādēm vai starp šīm iestādēm un fiziskajām un juridiskajām personām elektroniskais dokuments uzskatāms par parakstītu, ja tam ir drošs elektroniskais paraksts un laika zīmogs vai elektroniskais paraksts, ja puses šā panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā rakstveidā vienojušās par elektroniskā dokumenta parakstīšanu ar elektronisko parakstu. Savukārt šī panta sestā daļa noteic, ka šis likums piemērojams tiktāl, ciktāl citos normatīvajos aktos nav noteikta cita dokumentu noformēšanas kārtība un nosacījumi.

Šādu citu kārtību paredz Ārstniecības likums, kura 79. panta 12. daļa noteic, ka veselības informācijas sistēmā izdarītajiem ierakstiem vai izveidotajiem dokumentiem ir juridisks spēks arī tad, ja tie nesatur rekvizītu „paraksts“ (nav parakstīti ar drošu elektronisko parakstu ar laika zīmogu vai elektronisko parakstu).

Elektronisks dokuments ir jebkāds saturs, kas tiek glabāts elektroniskā formātā, jo īpaši teksta vai skaņas, vizuāls vai audiovizuāls ieraksts (*Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 23. jūlija Regula (ES) Nr. 910/2014*

par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK, 3. panta 35. punkts).

[8.4] E-veselības sistēmā izveidotajiem ierakstiem, arī par vakcinācijas faktu, ir juridisks spēks. Šādi ieraksti, ja tie piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem, atbilst dokumenta definīcijai Krimināllikuma 275. panta izpratnē un ir šī noziedzīgā nodarījuma priekšmets.

Saskaņā ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 2.21. punktu derīgs sadarbspējīgs sertifikāts ir derīgs Eiropas Savienībā vienots digitāls vai papīra formāta apliecinājums par personas epidemioloģisko drošību Covid-19 infekcijas gadījumā noteiktā laikposmā. Derīgs sadarbspējīgs sertifikāts tiek izsniegts, lai apliecinātu, ka persona ir pilnībā vakcinēta persona (turpmāk – vakcinācijas sertifikāts), vai apliecinātu, ka persona ir pārslimojusi Covid-19 (turpmāk – pārslimošanas sertifikāts), vai apliecinātu, ka personai ir veikts Covid-19 tests un tā rezultāts ir negatīvs (turpmāk – testēšanas sertifikāts).

Saskaņā ar Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumu Nr. 360 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” 38.¹⁵ punktu, kas bija spēkā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī, sadarbspējīgu vakcinācijas, testēšanas vai pārslimošanas sertifikātu izsniedz, pamatojoties uz Vienotās veselības nozares elektroniskās informācijas sistēmas un Veselības aprūpes pakalpojumu saņēmēju datubāzes datiem.

Izskatāmajā lietā automatizētā datu apstrādes sistēmā tika ievadīta pēc būtības nepatiesa informācija, kas bija vērsta uz to, lai E-veselības sistēmā tiktu radīts neists ieraksts par vakcināciju, kas patiesībā nebija notikusi. Līdz ar šādas apzināti nepatiesas informācijas ievadi tika radīts oficiāls elektronisks ieraksts – dokuments ar juridisku spēku –, kas piešķir personai tiesības, piemēram, pildīt darba pienākumus.

Tādējādi Senāts atzīst, ka dokumenta viltošana ir pabeigta ar patiesībai neatbilstošas informācijas ievadīšanu, proti, ierakstu Nacionālā veselības dienesta pārziņā esošajā vienotajā veselības nozares elektroniskās informācijas sistēmā (E-veselībā), kas savukārt rada iespēju personai bez tiesiska pamata saņemt derīgu sadarbspējīgu sertifikātu. Savukārt sertifikāta ģenerēšana nav dokumenta viltošanas objektīvās puses pazīme un šī noziedzīgā nodarījuma pabeigtību neietekmē.

[8.5] Ievērojot minēto, Senāts atzīst apsūdzētās /Persona B/ aizstāvja sūdzības argumentu, ka /Persona B/ darbībās nav Krimināllikuma 275. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva, par nepamatotu.

[9] Senātam ir jāatbild uz jautājumu, vai apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka Krimināllikuma 275. panta otrajā daļā paredzētie noziedzīgie nodarījumi izdarīti personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās.

[9.1] No noziedzīgā nodarījuma apraksta izriet, ka /Persona C/ vienojās ar /Persona B/ un /Persona A/ viltot Covid-19 sadarbspējīgus sertifikātus par vakcināciju /Persona C/ un /Persona A/ (viens noziedzīgais nodarījums), kā arī /Persona E/ un vēl vienai personai (otrs noziedzīgais nodarījums), neveicot vakcināciju. Realizējot savu kopējo noziedzīgo nodomu viltot Covid-19 sadarbspējīgus sertifikātus par vakcināciju, /Persona B/ iedeva /Persona C/ aizpildīšanai anketas par piekrišanu vakcinācijas veikšanai – „Pacienta informatīvā piekrišana Covid-19 vakcinācijas veikšanai”, apzinoties, ka šādu anketu aizpildīšana dos iespēju /Persona B/ SIA „Nosaukums/” lietošanā esošajā SmartMedical sistēmā nelikumīgi iekļaut apzināti nepatiesu informāciju par vakcināciju pret Covid-19, kas, savukārt, dos iespēju /Persona C/ un /Persona A/, kā arī /Persona E/ un vēl vienai personai, neveicot vakcināciju, iegūt valdījumā Covid-19 sadarbspējīgus sertifikātus par vakcināciju. Pēc tam, kad minētās personas, arī pati /Persona C/, anketas bija aizpildījušas, /Persona C/ tās nodeva /Persona B/. Savukārt /Persona B/, realizējot kopējo nodomu, kas vērsts uz sadarbspējīgo Covid-19 sertifikātu par vakcināciju viltošanu, /Persona C/ un /Persona A/, kā arī /Persona E/ un vēl vienai personai, izmantojot darba datoru, autorizējās SIA „Nosaukums/” lietošanā esošajā SmartMedical sistēmā un nelikumīgi iekļāva tajā apzināti nepatiesu informāciju par vakcinācijas veikšanu, tādā veidā radot iespēju /Persona A/ un /Persona C/, /Persona E/ un vēl vienai personai, izgūt viltotu sadarbspējīgu Covid-19 sertifikātu par vakcināciju. Šādas /Persona C/, /Persona B/ un /Persona A/ darbības apelācijas instances tiesa kvalificējusi pēc Krimināllikuma 275. panta otrās daļas.

[9.2] Tādējādi secināms, ka /Persona C/ un /Persona A/, ir aizpildījušas anketas – „Pacienta informētā piekrišana Covid-19 vakcinācijas veikšanai” –, zinot, ka faktiskā vakcinācija nenotiks, kā arī nodevušas tās

aizpildīšanai citām personām, bet /Persona B/, balstoties uz šīm anketām, SmartMedical sistēmā nelikumīgi iekļāvusi apzināti nepatiesu informāciju par vakcinācijas veikšanu, tādā veidā radot iespēju /Persona A/ un /Persona C/, /Persona E/ un vēl vienai personai, iegūt viltotu sadarbbspējīgu Covid-19 sertifikātu par vakcināciju.

[9.3] Krimināllikuma 275. panta otrās daļas kvalificējošā pazīme ir – personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās.

Saskaņā ar Krimināllikuma 19. pantā noteikto par dalību (līdzizdarīšanu) uzskatāma apzināta noziedzīga darbība, ar kuru tišu noziedzīgu nodarījumu kopīgi, to apzinoties, tieši izdarījušas divas vai vairākas personas (tas ir, grupa). Katra no šīm personām ir noziedzīgā nodarījuma dalībnieks (līdzizdarītājs).

Tādējādi lai konstatētu kvalificējošo pazīmi – personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās – nepieciešams konstatēt ne tikai to, ka divas vai vairākas personas pirms noziedzīga nodarījuma sastāva realizācijas tiešas uzsākšanas jebkādā veidā ir vienojušās par kopīgi izdarāmo noziedzīgo nodarījumu, bet arī to, ka vismaz divas personas ir tieši realizējušas noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvo pusi, proti, ka katra no viņām izpildījusi kādu daļu no Krimināllikuma 275. panta otrās daļas dispozīcijā norādītajām darbībām.

No objektīvās puses noziedzīgais nodarījums raksturojas ar aktīvām darbībām, kas izpaužas, tai skaitā dokumenta, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem, viltošanā. Dokumenta viltošana var notikt vai nu izgatavojot neīstu dokumentu, vai falsificējot īstu dokumentu.

Neīsts dokuments ir tāds dokuments, kas tiek radīts no jauna un tajā ietvertais saturs neatbilst īstenībai (*Hamkova D. 275. panta komentārs. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 537. lpp.*).

Tādējādi, ja persona nav veikusi darbības, lai realizētu nodarījuma sastāva pazīmes, proti, nav izdarījusi nevienu darbību, ko izskatāmajā lietā var kvalificēt kā daļu no dokumenta viltošanas objektīvās puses, viņa nav attiecīgā noziedzīgā grupējuma dalībiece (izdarītāja).

Arī juridiskajā literatūrā ir uzsvērts, ka, kaut gan sadarbbspējīga sertifikāta viltošanā var tikt iesaistīti vairāki cilvēki – ārstniecības personas, kuras simulē vakcinācijas procesu, vakcīnas vietā injicējot, piemēram, fizioloģisko šķidrumu; personas, kuras mudina ārstniecības personas ievadīt informācijas sistēmās patiesībai neatbilstošus datus par vakcināciju; personas, kuras piedāvā un nodod materiālus un citus labumus par vakcinācijas procesa falsificēšanu – par Krimināllikuma 275. pantā paredzēto dokumenta viltošanu kā nozieguma izdarītājiem ir atzīstami tikai tie cilvēki, kuru tiešas rīcības rezultātā informācijas sistēmās parādās patiesībai neatbilstošā informācija, kas rada iespēju personai iegūt viltoto dokumentu. Citu personu rīcība atkarībā no lietas faktiskajiem apstākļiem var tikt kvalificēta kā līdzdalība dokumenta viltošanā – Krimināllikuma 275. pantā paredzētā nozieguma organizēšana, uzkūdīšana vai atbalstīšana, kā arī kā patstāvīgs noziedzīgs nodarījums, piemēram, kā prettiesiska labuma pieprasīšana, pieņemšana (Krimināllikuma 326.² pants), prettiesiska labuma došana (Krimināllikuma 326.³ pants). Atbilstoši Krimināllikuma 26. pantam personas darbības nolūkā viltot sadarbbspējīgus sertifikātus var veidot arī noziedzīgu nodarījumu kopību – gan ideālo (Krimināllikuma 26. panta otrā daļa), gan arī reālo (Krimināllikuma 26. panta trešā daļa) (*Judins A. Par grozījumiem Krimināllikumā saistībā ar vakcinācijas sadarbbspējīga sertifikāta viltošanu. Jurista Vārds, 03.11.2021., Nr. 47 (1209)*).

[9.4] Senāts atzīst, noziedzīgo nodarījumu aprakstos minētās anketas – „Pacienta informētās piekrišanas Covid-19 vakcinācijas veikšanai” – aizpildīšana neveido dokumenta – ieraksta par vakcinācijas faktu E-veselībā – viltošanas objektīvo pusi. Tādējādi apelācijas instances tiesa sniegusi nepareizu juridisko vērtējumu apsūdzēto faktiskajām darbībām pēc Krimināllikuma 275. panta otrās daļas, kā dokumentu viltošanas izdarīšanu personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās.

Ievērojot minēto, Senāts, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 584. panta otro daļu, atzīst par nepieciešamu pārsniegt kasācijas sūdzībās izteikto prasību robežas, jo konstatē tādu Krimināllikuma pārkāpumu, kas nav norādīti kasācijas sūdzībās, bet ir noveduši pie nelikumīga nolēmuma arī daļā pret /Persona C/, kas nav iesniegusi kasācijas sūdzību.

Nepareizi piemērojot Krimināllikuma 275. panta otro daļu, apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574. panta 2. punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu, un tas ir pamats apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai daļā par apsūdzētās /Persona B/, /Persona C/ un /Persona A/ atzīšanu par vainīgām un sodīšanu par diviem Krimināllikuma 275. panta otrajā daļā paredzētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

Vienlaikus Senāts vērš uzmanību, ka tiesai ir jāizvērtē, vai apsūdzētās /Persona C/ un /Persona A/ ar savām darbībām ir izraisījušas vai sekmējušas kopīgi nodomātonoziedzīgo nodarījumu faktisko izdarīšanu, proti, vai viņu darbības ir kvalificējas kā līdzdalība dokumenta viltošanā.

[10] Senāts atzīst par nepamatotu apsūdzētās /Persona A/ aizstāves viedokli, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi /Persona A/ par vainīgu Krimināllikuma 275. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.

[10.1] Krimināllikuma 275. panta pirmajā daļā ir paredzēta atbildība par viltota dokumenta izmantošanu, kas var izpausties arī kā dokumenta uzrādīšana.

Tādējādi, lai personu sauktu pie kriminālatbildības par viltota dokumenta izmantošanu, ir jāpierāda tā izmantošanas fakts vai, vismaz sagatavošanos vai mēģinājumu to darīt. Turklāt, lai personu sauktu pie kriminālatbildības par viltota dokumenta izmantošanu, tai vienlaikus nav jābūt šī dokumenta viltotājam, ir pietiekami, ja persona apzinās, ka dokuments ir viltots un to apzināti izmanto.

Vakcinācijas sadarbspējīgs sertifikāts, ko izsniedz Nacionālais veselības dienests, atzīstams par viltotu, ja tā izsniegšana notikusi, pamatojoties uz falsificētu vai patiesībai neatbilstošu ierakstu automatizētās datu apstrādes sistēmās.

[10.2] Savukārt Krimināllikuma 275.² pants paredz atbildību par viltota sadarbspējīga vakcinācijas, testēšanas vai pārslimošanas sertifikāta iegūšanu vai glabāšanu.

Likumdevējs, lai efektīvi izmantotu tiesībaizsardzības institūciju kapacitāti, kā arī, lai novērstu nelikumīgas darbības, kuras var izraisīt smagas sekas (cilvēku inficēšanās ar smagu slimību), paredzēja kriminālatbildību arī par sadarbspējīga sertifikāta iegādāšanos un glabāšanu (13. Saeimas likumprojekta Nr. [1211/Lp13](#) „Grozījumi Krimināllikumā” [anotācija](#)).

Krimināllikuma 275.² pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi veido divas darbības: viltota sadarbspējīga vakcinācijas, testēšanas vai pārslimošanas sertifikāta iegūšana un glabāšana. Sertifikāta iegūšana ietver jebkādu darbību, ar kuras palīdzību persona apzināti iegūst viltotu sertifikātu, piemēram, to pasūta, pērk, saņem no trešajām personām. Glabāšana nozīmē, ka persona, apzinoties, ka sertifikāts ir viltots, to glabā – papīra formātā vai digitāli (viedierīcē, e-pastā, lietotnē u.c.). Noziedzīgais nodarījums šajā gadījumā ir uzskatāms par pabeigtu jau brīdī, kad dokuments ir iegūts vai tiek glabāts, neatkarīgi no tā, vai tas tiek izmantots. Tādējādi Krimināllikuma 275.² pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma konstatēšanai nav nepieciešama viltotā dokumenta izmantošana. Savukārt izskatāmajā lietā konstatēts, ka apsūdzētā viltotu sertifikātu ir izmantojusi, sniedzot skaistumkopšanas pakalpojumus, tādējādi šādas apsūdzētās /Persona A/ darbības pamatoti kvalificētas pēc Krimināllikuma 275. panta pirmās daļas.

[10.3] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi apsūdzētās /Persona A/ aizstāves norādītos pārkāpumus, kvalificējot /Persona A/ darbības pēc Krimināllikuma 275. panta pirmās daļas.

[11] Apsūdzētajai /Persona B/ piemērots drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā vietā – un papildu drošības līdzeklis – nodarbošanās aizliegums.

Apsūdzētajai /Persona C/ piemērots drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā vietā.

Senāts atzīst, ka apsūdzētajām /Persona B/ un /Persona C/ turpināma minēto drošības līdzekļu piemērošana, jo tie ir samērīgi un nepamatoti neierobežo viņu pamattiesības.

Apsūdzētajai /Persona A/ nav piemērots drošības līdzeklis. Arī Senāts šajā kriminālprocesa stadijā nekonstatē apstākļus, kas būtu par pamatu drošības līdzekļa piemērošanai apsūdzētajai /Persona A/.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. pantu un 587. panta pirmās daļas 2. punktu, Senāts

nolēma

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 7. februāra lēmumu daļā par:

/Persona B/,/Persona C/ un/Persona A/ atzīšanu par vainīgām un sodīšanu pēc Krimināllikuma 275. panta otrās daļas pardiem noziedzīgajiem nodarījumiem;

/Persona B/ atzīšanu par nevainīgu un attaisnošanu apsūdzībā pēcKrimināllikuma 243. panta piektās daļas par diviem noziedzīgajiem nodarījumiem;

/Persona B/,/Persona C/ un/Persona A/ noteikto sodu saskaņā ar Krimināllikuma50. panta pirmo un trešo daļu;

atceltajā daļā lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā;

pārējā daļā Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 7. februāra lēmumu atstāt negrozītu;

turpināt piemērot /Persona B/ drošības līdzekli – uzturēšanās noteiktā vietā – un papildu drošības līdzekli – nodarbošanās aizliegums;

turpināt piemērot /Persona C/drošības līdzekli – uzturēšanās noteiktā vietā.

Lēmums nav pārsūdzams.

S. Kaija A. Branta A. Uminskis